

Fast pris eller löpande räkning

Enligt svensk rätt kan ett bindande avtal föreligga även om priset för varan eller leveransen inte har avtalats. Köparen ska då enligt 45 § köplagen betala ett skäligt pris för varan. Bestämmelsen gäller endast när priset inte "följer av avtalet". Det är dock vanligt förekommande att parterna i ett avtal har olika uppfattningar om vad som avtalats om priset. Entreprenören är ofta av uppfattningen att leveransen ska ske till pris enligt löpande räkning, medan köparen menar att fast pris avtalats. Vem av parterna har bevisbördan för vad som avtalats i fråga om priset?

Bevisningen i en rättegång handlar ytterst om att bevisa de omständigheter som är av omedelbar betydelse för utgången av målet, sk rättsfakta. Det blir i regel avgörande för målets utgång vem av parterna som åläggs den så kallade bevisbördan. De regler som fastställer hur bevisbördan ska fördelas är normalt av komplicerad natur. En princip är att den som påstår att ett avtal har ingåtts med visst innehåll oftast också har bevisbördan härför. En annan viktigt princip är att den av parterna som har bäst möjlighet eller störst anledning att säkra bevisning för ett visst rättsfakta har bevisbördan för detta.

I ett avgörande från Högsta domstolen NJA 1951 s 1 (pleniavgörande)[\[1\]](#) ansågs en byggentreprenör som åtagit sig att uppföra ett hus för en privatperson, ha bevisbördan för sitt påstående om att avtal träffats med innebörden att arbetet skedde på löpande räkning och inte till fast pris. Högsta domstolen betonade att speciell hänsyn tagits till konsumentskyddet och att det på konsumentområdet kan anses lämpligt och möjligt att entreprenören säkerställer bevisning i prisfrågan. Liknande bedömning har gjorts av Högsta

domstolen i målet NJA 1975 s 280 som gällde en konsumententreprenad. Här ansågs entreprenören ha bevisbördan för sina uppgifter om avtalets innehåll beträffande priset. Konsumentskyddsintresset ansågs sålunda motivera att bevisbördan placerades på samma sätt som i pleniavgörandet.

I ett senare avgörande mellan två näringsidkare – NJA 1989 s 215 – som avsåg bokföringstjänster ålades emellertid beställaren av tjänsterna bevisbördan för sitt påstående om att fast pris avtalats. Avgörande för Högsta domstolens bedömning i detta fall var att köpet avsåg en prestation inom ett område där avtal om fast pris normalt inte ingås. Högsta domstolen framhöll att det vid uppdrag av detta slag ofta sakades ofta möjligheter att i förväg bedöma hur omfattande och komplicerat arbetet skulle komma att bli. Högsta domstolen fäste också vikt vid att, enligt vad Kommerskollegium hade upplyst i målet, det endast i undantagsfall förekom att ett fast pris avtalades för bokföringsuppdrag. Högsta domstolen menade att det under sådana förhållanden borde ankomma på en beställare som gör gällande avtal om fast pris att även bevisa detta.

Efter 1989 års rättsfall har en ny köplag införts. Om köparen åläggs bevisbördan men inte förmår styrka sitt påstående att bestämt pris eller vissa beräkningsgrunder för priset avtalats, riskerar köparen numera inte att tvingas erlægga vad säljaren begär utan denne behöver enligt 45 § i 1990 års köplag betala endast vad som är skäligt. Genom införandet av denna bestämmelse, som får anses analogt tillämplig i bl.a. entreprenadförhållanden, har ett viktigt argument för 1951 års avgörande fallit bort.

I ett hovrättsavgörande RH 1996:116 var domstolen av uppfattningen att bevisbördan bör placeras hos den part som kan anses ha gjort "påståenden om särskilt ovanliga eller gynnande inslag i ett avtal som normalt har annan karaktär". Av domskälen framgår att en annan viktig faktor för hovrättens bedömning var övervägandet om vilken av parterna som haft

störst möjlighet att säkra bevisning i avtalsfrågan. Hovrätten kom med detta resonemang till slutsatsen att det var beställaren som skulle åläggas bevisbördan för påståendet om fast pris.

I NJA 2001 s. 177 ansåg Högsta domstolen att övervägande skäl talade för att man lämnat den princip som innebar att den part som påstår att något bestämt pris inte har avtalats har bevisbördan för sitt påstående, som slagits fast i NJA 1951 års plenieavgörande . Högsta domstolen uttalade att huvudregeln, vid köp och arbetsbeting som direkt eller analogivis omfattades av 1990 års köplag, borde vara att den part som hävdar att avtal har träffats om priset eller om beräkningsgrunden för detta har bevisbördan för sitt påstående.

2001 års avgörande gällde en tvist mellan två näringsidkare och ger inte direkt svar på frågan vad som bör gälla i motsvarande situation mellan en näringsidkare och en konsument. I NJA 2005 s. 205 slog emellertid Högsta domstolen fast att de skäl som enligt 2001 års avgörande ansågs tala till förmån för att bevisbördan för ett avtal om pris som avviker från lagens utfyllande bestämmelser borde läggas på den som framför påståendet även gäller i fall där avtalet är mellan en näringsidkare och en konsument. Detta har bekräftats i NJA 2016 s. 1011.

Av praxis följer således att det är den som påstår att fast pris har avtalats som har bevisbördan för detta påstående.

INTER:s advokater är specialister inom tvistelösning och har stor erfarenhet av att vara ombud för företag och andra personer i förhandlingar, rättegångar och skiljeförfaranden.

[\[1\]](#) Ett avgörande där samtliga Högsta domstolens ledamöter deltar.